

opusdei.org

Pastýřský list k Roku eucharistie

Biskup Javier Echevarría, prelát
Opus Dei

06.07.2005

„Nejsvětější eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živý chléb. Skrze své tělo Duchem svatým oživované a oživující dává lidem život.“ (1) Tento tajemný a nevystižitelný projev Boží lásky k lidem zaujímá prvotní místo v srdci křesťanů a konkrétně synů Božích v Opus Dei. Takto to učil náš

milovaný Otec svým příkladem, svými kázáními a spisy, když říkal, že eucharistie tvoří „střed a základ duchovního života křesťana.“ (2)

Proto nás naplnilo radostí rozhodnutí Svatého Otce, které oznámil na slavnost Těla Kristova, slavit v univerzální církvi Rok eucharistie. Uvědomte si, že tento Rok eucharistie začíná v měsíci říjnu na Mezinárodním eucharistickém kongresu v Guadalajara v Mexiku a končí v říjnu roku 2005 na pravidelném Biskupském synodu, který je věnován právě této výjimečné svátosti.

Jako ideální pokračování jubilejního roku 2000 a v duchu apoštolského listu Novo Millenio ineunte si přeji, abychom my, věřící prelatury, spolupracovníci a všichni, kteří se formují podle ducha Díla, denně doprovázeli římského papeže a snažili jsme se co nejvíce, aby

posvátná eucharistie zaujímala v naší pozemské existenci stále důležitější místo. Také vás vyzývám, abyste v tomto Eucharistickém roce, doprovázeni Pannou Marií a modlitbou růžence a vedeni příkladem svatého Josemaríi, přicházeli aktivně ke svatostánku říci Ježíši v přesvaté hostii s upřímnou zbožností: Adoro te devote! Pamatujme na tento cíl a budme nároční ve svém chování, protože náš život bude mít takovou hodnotu, jak intenzivní bude naše eucharistická zbožnost.

Adoro te devote, latens deitas,

que sub his figuris vere latitas **Tak Bůh miloval svět**

Začínáme osobním úkonem oddanou adorací eucharistie, k samotnému Kristu, neboť v této nejsvětější svátosti „je obsaženo opravdově, skutečně a podstatně Tělo a Krev s duší a božstvím našeho Pána Ježíše

Krista a tudíž celý Kristus.“ (3) Ježíš je přítomen, ale není vidět: je skrytý pod způsoby chleba a vína. (4) „Je skrytý v Chlebě... z lásky k tobě.“ (5)

Láska, která se projevuje k tvorům, je příčinou, proč zůstává mezi námi, v tomto světě, pod závojem eucharistie. „Od malička jsem dokonale chápal důvod eucharistie: je to pocit, který všichni máme; chtít zůstat navždy s tím, koho milujeme.“ (6) Náš Otec, když uvažoval o tajemství lásky Krista, který se těší z toho, že může přebývat mezi lidskými dětmi (Př 8,31), který nechce, aby zůstaly sirotky (Jn 14,18), který se rozhodl zůstat s námi až do skonání věků (Mt 28,20), přirovnával důvod ustanovení této svátosti k obrazu osob, které se musí rozejít. „Přály by si zůstat vždy spolu, ale povinnost - ať už je jakákoliv - je zavazuje k rozchodu“; a když toho nemohou dosáhnout, „vyměňují si pozdravy, snad i fotografii“, ale

„nemohou udělat víc, protože schopnosti tvorů nesaahají tak daleko, jako jejich touha.“ Ježíš, Bůh i Člověk, tato omezení kvůli naší lásce překonává. „To, co my nemůžeme, to může náš Pán.“ On „nezanechává symbol, nýbrž skutečnost: zůstává zde On sám“ (7): ten, který se narodil z Marie v Betlémě; ten, který pracoval v Nazaretě a procházel Galileí a Judskem a zemřel ukřižován na Golgotě; ten, který slavnostně vstal třetího dne z mrtvých a zjevil se opakovaně svým apoštolům. (8)

Křesťanská víra vždy vyznávala tuto identitu. Také proto, aby odmítla nostalgii těch, kteří omlouvají svého slabého křesťanského ducha tvrzením, že neviděli Pána jako první apoštolové; nebo aby odmítla ty, kteří tvrdí, že by se chovali jinak, kdyby se s ním mohli stýkat přímo. Všichni říkají: „Chtěl bych vidět, jak vypadá, chtěl bych vidět jeho postavu, jak se obléká, jak se obouvá!“ Ale ty Ho

vidíš, dotýkáš se Ho, máš Ho za pokrm. Chceš vidět jeho oblečení, ale On sám se ti vydává nejenom proto, abys Ho viděl, ale aby ses Ho uvnitř sebe dotýkal, měl Ho za pokrm a přijímal Ho. Nikdo proto k Němu nemůže přistupovat s nedůvěrou, vlažně: všichni se zápalem, všichni s dychtivostí a bdělostí.“ (9)

Bůh, který je nablízku

Svatý Josemaría nás učil, abychom převzali úplnou odpovědnost plynoucí ze skutečnosti, že věříme v reálnou přítomnost Ježíše Krista v eucharistii, tj. aby Pán vstoupil do našeho života a my do jeho, abychom na něj hleděli a kontemplovali ho - očima víry - jako na osobu, která je reálně přítomná: vidí nás, slyší nás, čeká na nás, mluví k nám, přibližuje se k nám a hledá nás, přináší za nás oběť ve svaté mši. (10)

Otec nám vysvětloval, že lidé mají sklon si představovat Pána velmi

„daleko, kde září hvězdy“, jako by se o své nestaral; stále nevěří, „že je vždy vedle nás.“ (11) Možná, že jste potkali lidi, kteří si myslí, že Stvořitel je od lidí vzdálen, kterým se zdá, že ho malé nebo velké události v životě lidí nezajímají. My ale víme, že to tak není, že „Hospodin je vyvýšený, ale hledí na poníženého“ (Žalm 137,6, Vlg): s láskou si každého všímá, zajímá se o všechno, čím žijeme.

„Bůh naší víry není vzdálená bytost, která nezúčastněně shlíží na náš osud, bídu a nouzi. Je to Otec, který tak miluje své děti, že posílá na svět Slovo, druhou osobu Nejsvětější Trojice, aby se toto Slovo stalo Tělem, zemřelo za nás a vykoupilo nás. Je to tentýž milující Otec, který nás teď jemně přitahuje k sobě působením Ducha svatého, přebývajícího v našich srdcích.“ (12) Díky jeho nekonečné lásce a zájmu o každého z nás se Slovo stalo Tělem, pracovalo a trpělo zde na zemi jako jeho bližní a

zůstalo zde nadále ve svaté Hostii. Je to opravdu Emanuel, Bůh s námi. „Stvořitel se v přebohaté lásce sklání ke svým tvorům. Jakoby tolik důkazů jeho milosrdenství nestačilo, ustanovuje náš Pán Ježíš Kristus eucharistii, abychom mohli být stále blízko u něho, a - pokud zde můžeme vůbec něco pochopit - proto ho žene láska, které nic neschází k tomu, aby nebyl bez nás.“ (13)

Úkony adorace

Před tajemstvím víry a lásky se skláníme v adoraci, protože pouze tak vhodně projevujeme svou víru v opravdovou přítomnost Krista v eucharistii, který je zde skutečně a podstatně přítomen se svým tělem, duší a božstvím. Tento úkon je nutný také z toho důvodu, že pouze jím může naše láska - odevzdaná a totální - dosáhnout takové odpovědi, která je adekvátní nesmírné lásce Ježíše ke každému člověku (srov. Jan

13, 1; Lk 22, 15). Naše adorace svátostného Krista, vzhledem k tomu že je to Bůh, zahrnuje vnější gesta a vnitřní zbožnost, zamilování. Není to konvenční obřad, nýbrž intimní obětování se osoby, které se projevuje navenek. „Ve svaté mši uctíváme Boha a plníme tak s láskou první povinnost tvora ke svému Stvořiteli: 'Pánu, svému Bohu, se budeš klanět, a jen jemu sloužit' (Dt 6,13; Mt 4,10). Ne chladné, vnější klanění se služebníka, ale intimní prokazování úcty a oddanosti, které je projevem vřelé lásky dítěte.“ (14)

Úkony adorace - jako je sklonění hlavy nebo těla, pokleknutí nebo kleknutí - vždy vyjadřují úctu a lásku, poslušnost, pokoření, touhu po spojení, službě a ovšem ne servilnost. Opravdové klanění se neznamena odcizení, vzdálenost, nýbrž láskyplné sjednocení, protože „Boží dítě se stýká s Pánem jako se svým Otcem. Jeho vztah není ani ponížená

úslužnost, ani formální úcta, ani pouhá zdvořilost, nýbrž je to vztah proniknutý upřímností a důvěrou.“ (15)

Jak velký význam přisuzoval svatý Josemaría těmto projevům zbožnosti, ať už se zdály sebenepatrnější! Tyto maličkosti mají nezanedbatelný význam, odhalují vnitřní ušlechtilost člověka a kvalitu jeho víry a lásky.

„Jak mají dnes všichni naspěch, když se chtějí stýkat s Bohem! (...). Ty ale nespěchej. Místo zbožného pokleknutí nekřiv směšně tělo, vždyť je to výsměch (...). Poklekni pomalu, zbožně, dokonale. A když klečíš před svátostným Ježíšem, řekni mu v srdci: Adoro te devote, latens deitas. Klaním se ti vroucně, skrytý Bože náš.“ (16)

A ještě větší důležitost připisoval vnitřnímu postoji lásky, který má proniknout všechny vnější projevy eucharistické zbožnosti. Adorace

svátostného Ježíše vychází od kontemplace jeho lásky k nám a pokračuje úplným odevzdáním se jemu; ale nezůstává pouze u slov, která jsou také potřebná, ale především se projevuje ve vnějších a vnitřních skutcích našeho odevzdání: „pokusme se každý z nás říci ve svém srdci Pánu, že nás od něho nesmí nic odloučit, že jeho bezbranné obětování se pod křehkými způsoby chleba a vína z nás udělalo dobrovolné otroky.“ (17)

Když svatý Tomáš Akvinský rozvíjel myšlenku svatého Jana z Damašku, vysvětloval, že při opravdové adoraci vnější pokorný postoj těla vyjadřuje a povzbuzuje vnitřní zbožnost duše, touhu podrobit se Bohu a sloužit mu. (18)

Nemusíme se zdráhat, když Pánovi stále opakujeme, že ho milujeme a uctíváme, právě naopak, ale musíme dodat k těmto slovům skutky podřízenosti a poslušnosti. „Bůh, náš

Pán, chce, abyste mu opakovali, když ho každé ráno přijímáte: Pane, věřím, že jsi zde, že jsi skrytý pod svátostnými způsoby! Klaním se ti, miluji tě! A když ho navštívíte v kapli, opakujte mu znovu: Pane, věřím, že jsi skutečně přítomný! Klaním se ti, miluji tě! Toto je opravdová láska k Pánovi. Takto ho budeme milovat každý den více a více. Potom mu dále projevujte lásku během dne tím, že na něho myslíte a promýšlíte tato slova: dokončím dobře tyto věci z lásky k Ježíši Kristu, který na nás shlíží ze svatostánku.“ (19)

Tibi se cor meum totum subiicit,

quia, te contemplans, totum deficit

Úžas před tajemstvím lásky

Náš Otec mnohokrát opakoval před Ježíšem Kristem, který se odevzdal v eucharistii: „vydal se pro tebe“; „tak hluboko pokořil sám sebe, z lásky k tobě.“ (20) Když uvažuje o tak velké

lásce, věřící srdce je jakoby zasažené bleskem a touží na tuto lásku odpovědět a vydává se plně Pánovi. „Žasnu nad tímto tajemstvím lásky.“ (21) Pěstujme si tento postoj, tuto způsobilost rozumu a vůle, aniž by se tento postoj změnil ve zvyk, a mějme vždy prostou duši dítěte, které se raduje nad dárky, jež mu připravuje jeho otec. Říkejme také s velkou vděčností: „Děkuji ti, Ježíši, děkuji ti za to, že ses ponížil do takové míry, až jsi nasýtil všechny potřeby našeho ubohého srdce.“ (22) Pak, jako přirozený důsledek, začneme zpívat, chválit Boha Otce, který se rozhodl živit své děti Tělem a Krví svého Syna. Vytrvejme ve chválách, protože budou stejně vždy nedostatečné. (23)

Ježíš přebývá v eucharistii, aby uzdravil naši slabost, naše pochybnosti, naše obavy, naše úzkosti; aby vyléčil naši osamělost, nerozhodnost, malomyslnost; aby

nás doprovázel na cestě; aby nám pomáhal vydržet v boji. A především aby nás naučil milovat a přitáhnul nás k sobě, k Lásce. „Až budete rozjímat o svaté Hostii, vystavené na oltáři v monstranci, uvažte, jak velká je láska a něha Kristova. Já sám si to vysvětluji pomocí lásky, kterou k vám chovám. Kdybych musel pracovat daleko a současně mohl být u každého z vás, s jakou radostí bych to dělal!

„Kristus je toho, na rozdíl ode mne, schopen. On, jenž nás miluje nekonečně větší láskou než je ta, kterou mohou unést všechna pozemská srdce, s námi zůstal proto, abychom se vždy mohli připojit k jeho nejsvětějšímu lidství a aby nám poskytl pomoc, útěchu, posilu i věrnost.“ (24)

„Mé úmysly nejsou úmysly vaše a vaše cesty nejsou cesty moje, je výrok Hospodinův. Jako jsou nebesa vyšší

než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše“ (Is 55,8-9). Logika eucharistie převyšuje jakoukoliv logiku lidskou nejenom proto, že přítomnost Krista pod svátostnými způsoby je tajemstvím, které nebudeme moci nikdy naším rozumem plně pochopit, ale také proto, že sebedarování Krista v eucharistii naprosto převyšuje omezenost lidského srdce a omezenost všech lidských srdcí dohromady. Takováto štědrost se může schopností naší duše zdát nevysvětlitelná, protože je na hony vzdálená od velkých i drobných sobeckých skutků, které na nás na každém kroku číhají.

„Největší šílenec, který kdy existoval a bude existovat, je On. Lze si snad představit větší šílenství, než odevzdávat se tak, jak to dělá On, těm, kterým se odevzdává? Šílenstvím by bývalo už bylo, kdyby zůstal bezbranným dítětem: tak by se

ale mnoho zlosynů rozněžnilo a neodvážili by se ho týrat. Jemu se to zdálo málo: chtěl se ještě více pokořit a více se rozdávat. A tak se nám stal pokrmem, stal se nám chlebem.

Božský šílenče! Jak s tebou jednají lidé? A co já sám?“ (25)

Je zapotřebí rozšířit srdce, abychom se mohli přiblížit ke svátostnému Ježíši. Jistě, vyžaduje se víra. Ale kromě toho, abychom byli eucharistickými dušemi, je třeba 'umět milovat', 'umět se rozdávat druhým' napodobujíc - když bereme do úvahy naši nepatrnost - odevzdání Krista všem lidem a každému člověku zvlášť. Na základě svých osobních zkušeností nám mohl svatý Josemaría svěřit: „To, jak často navštěvujeme Pána, závisí na dvou věcech: víře a srdci, tj. vidět pravdu a milovat ji.“ (26)

Ve „škole“ svatého Josemarí

Protože náš Otec měl velice silnou víru - „dala by se krájet“ - a protože uměl milovat, vždyť se mohl uvádět „jako příklad člověka, který umí milovat“, zakoušel již od útlého mládí velmi silně Kristovu lásku, která vedla Krista k přebývání v eucharistii. Proto „bláznovství lásky“ našeho Pána, když se nám daroval v této svátosti, „mu rvalo srdce“ a chápal to naprosté pokoření a ponížení, kvůli kterému se Pán z něžné a zároveň bezohledné lásky přiblížil ke každému z nás. Také proto uměl odpovědět na tuto lásku, aniž by se přizpůsobil všeobecné anonymitě: cítil se přímo oslovený Kristem, který se obětuje v eucharistii za jeho život a za život ostatních, a proto byl schopen napsat s poukazem na nejsvětější obět: „'Naše' mše, Ježíši....“ (27)

Dávejme se dennodenně na tuto cestu našeho nejmilejšího zakladatele: prosme Pána spolu s

apoštoly, jak opakoval svatý
Josemaría: *adauge nobis fidem!*
Naučme se také v „Mariině škole“
vydávat se neustále bližním a
začněme nejdříve sloužit těm, kteří
jsou nám nejbliže, s pozornou láskou,
která je schopná oběti. Tak se
naučíme i my vstoupit do tajemství
eucharistické lásky a spojit se
intimně s obětí Krista. Současně nás
láska, kterou chováme ke
svátostnému Ježíši, povede k tomu,
abychom se vydávali bližním, aniž by
si toho ostatní všimli, aniž bychom
své okolí obtěžovali: jak to činil On,
ve skrytosti. „Ježíš přišel na svět z
lásky, a aby nás této lásce naučil,
zůstal s námi v eucharistii.“ (28)

Musíme v našem osobním jednání
napodobovat *oblatus est quia ipse
voluit* (Iz 52,7, Vlg) Ježíše: pevné
rozhodnutí darovat se a odevzdat se
milované osobě, naplnit to, co
očekává a o co prosí. Potřebujeme
srdce čisté, plné upřímných citů a

zbavené nepořádku, který je důsledkem naší nevyrovnanosti. „Vnější projevy lásky musí totiž vycházet ze srdce a přerůstat ve svědectví křesťanského jednání (...). Aby naše slova byla pravdivá, jasná, přiměřená, aby uměla pomoci a potěšit, aby především uměla přivádět druhé lidi k Božímu světlu.“ (29)

Být opravdovými eucharistickými dušemi neznamená věrné zachovávání obřadů, které jsou pochopitelně nenahraditelné. Je to naprosté odevzdání srdce a celého života z lásky k tomu, který si nás s tou největší velkomyslností vyvolil a nadále nás považuje za své. Naučme se od Panny Marie pokornosti a bezpodmínečné ochotě milovat Krista, přijímat ho a sloužit mu. Často uvažujme, jak nám doporučoval náš milovaný Otec, že Maria „byla neposkvrněně počatá, aby ve svém lůně chovala Krista.“ A

odpovězme na otázku, která toto pozvání zakončuje: „jestliže účinek milosti má být úměrný rozdílu mezi darem a zásluhou, neměli bychom proměnit celý náš den v neustálou eucharistickou oběť?“ (30)

Visus, tactus, gustus in te fallitur,
sed auditu solo tuto creditur **Se
světlem víry**

Jak očividně vystupuje do popředí omezenost smyslů před Nejsvětější svátostí! Zkušenost smyslů je přirozená cesta našeho rozumu pro poznávání věcí, ale v tomto případě zde smysly nestačí. Člověka zachraňuje od selhání smyslů před eucharistií jenom sluch. Pouze když slyší slovo Boží, které zjevuje to, co skrze smysly rozum nevnímá, a přijímá ho vírou, dojde k poznání, že tato substance - i když se mu podobá - není chléb, ale tělo Kristovo, není víno, ale krev Vykupitele.

Také rozum selhává, protože nemůže a nikdy nebude moci pochopit možnost, že i když zůstávají viditelné „způsoby“ chleba a vína, podstatnou skutečnost tvoří Tělo a Krev Krista. „Nechápe duch, nedozírá, horlivá však sílí víra, ač je jiný věci zjev.“ (31)

Touto teologickou ctností se před tajemstvím eucharistie dochází k jistotě, která je pro pouhý rozum nemožná. „Pane, pevně věřím. Děkujeme ti, že jsi nám dal víru! Věřím v tebe, v zázrak lásky, který se projevil po proměnění ve skutečnou přítomnost pod eucharistickými způsoby na oltáři a ve svatostánku, kde přebýváš. Věřím ještě více, než kdybych tě slyšel svým sluchem, než kdybych tě viděl svým zrakem, než kdybych se tě dotkl svými rukama.“ (32)

„To je veškerá naše víra, která se mění ve skutky, když věříme v Ježíše, v jeho skutečnou přítomnost pod

způsobami chleba a vína.“ (33) Víra v moc Stvořitele, víra v Ježíše, který potvrzuje: „Toto je mé tělo“, a dodává: „Toto je kalich mé krve.“ Víra v neomezené působení Ducha svatého, který zasáhl při vtělení Slova v lůně Panny Marie a zasahuje v úžasném eucharistickém proměnění, při přepodstatnění.

Víra v církev, která nás učí: „Kristus, náš Vykupitel, řekl, že je to skutečně jeho tělo, které se nabízí pod způsobou chleba (Mt 26,26 nn; Mk 14,22 nn; Lk 22,19 nn; 1 Kor 11,24 nn). Proto měla církev Boží vždy přesvědčení, a nyní ho opět vyhlašuje na tomto svatém Koncilu, že konsekrací chleba a vína se uskutečňuje proměna celé podstaty chleba v podstatu těla Krista, našeho Pána, a celé podstaty vína v podstatu jeho krve. A tato proměna, patřičně a vhodně, byla nazvána svatou a katolickou církví přepodstatněním.“ (34)

V návaznosti na tento Koncil a v souladu s celou tradicí předchozí Učitelství úřad zdůraznil, že „každé teologické vysvětlení, které se pokouší toto tajemství nějakým způsobem rozumem osvětlit, musí se, aby bylo v souladu s katolickou vírou, držet samotné skutečnosti, nezávislé na naší myslí, že chléb a víno přestaly existovat po konsekraci, takže úctyhodné tělo a krev Krista Ježíše jsou právě ty podstaty, které jsou opravdu před námi.“ (35)

Chtěl bych vám doporučit, abyste si zvláště během tohoto Roku eucharistie znovu pročetli a promýšleli některé důležité dokumenty, které Učitelství úřad věnoval Nejsvětější svátosti. (36) Přijměme vděčně tyto zbožné texty a posilňujme naši obedientia fidei Božímu Slovu, které k nám z nich promlouvá s autoritou předanou Ježíšem Kristem (37).

Credo quidquid dixit Dei Filius;

nil hoc verbo veritatis verius **Slova
života**

Naše víra se zakládá na samotných slovech Pána, kterým církev vždy rozuměla tak, jak byla vyslovena, tj. v úplném a skutečném významu. Potom, co rozmnožil chléb a ryby, Pán prohlásil: „Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe. Kdo bude jíst tento chléb, bude žít navěky. A chléb, který já dám, je mé tělo, obětované za život světa (Jn 6,51).“ Nemluvil obrazně, protože kdyby to tak bylo, tak by po zjištění, že mnozí, včetně některých apoštolů, se pohoršují nad těmito slovy, podal vysvětlení jinými slovy. Ale neučinil to, naopak, ještě důrazněji potvrdil: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den. Vždyť mé tělo je skutečný pokrm a má krev je skutečný nápoj (Jn 6,54-55).“ Aby si nemysleli, že se jim chce vydat jako

pokrm ve formě materiální a smyslové, dodal: „Co dává život je duch, tělo nic neznamena. Slova, která jsem vám mluvil, jsou duch a jsou život (Jn 6,63).“

Jsou to slova Verbum spirans labore: slova lásky, která vedou k lásce, protože zjevují Lásku Boha k lidem, oznamují radostnou novinu: „Trojice se sklání v lásce k člověku.“ (38) Jak by mu mohlo nezáležet na všem tom, čím žijeme? Jak by mohl nezasáhnout v případě potřeby v náš prospěch? „Sión říkával: 'Hospodin mě opustil, Panovník na mě zapomenul.' 'Cožpak může zapomenout žena na své pacholátko, neslitovat se nad synem vlastního života? I kdyby některé zapomněly, já na tebe nezapomenu' (Is 49,14-15).“ Tento zájem, tato starostlivost Boha ke každému z nás spolu se vtělením Slova k nám přichází prostřednictvím jeho lidského srdce.

„Ježíše dojíká hlad a bolest, ale především ho dojíká nevědomost. Uviděl velký zástup lidí a bylo mu jich líto, protože byli jako ovce bez pastýře; a začal je poučovat o mnoha věcech (Mk 6,34).“ (39)

Postoj důvěry

Na přirozené rovině je logické dávat velkou důležitost smyslové zkušenosti, protože je to základ vědy a poznání. Ale pokud budou oči „upoutané k pozemským věcem“, není obtížné nebo zvláštní, že dochází k tomu, co popsal náš Otec: „Oči duše se kalí, rozum sám sebe považuje za schopného vše pochopit, aniž přihlédne k Bohu (...). Lidský rozum se považuje za střed vesmíru, opájí se znovu oním 'budete jako bohové' (Gn 3,5), pln lásky k sobě se odvrací od lásky Boží“ (40). V době, která „se snaží vytvořit všudypřítomné klima soustředit všechno na člověka, je plná

materialismu, nevědomosti o transcendentálním povolání člověka“ (41), musíme v sobě pěstovat a šířit ve svém prostředí postoj otevřenosti k ostatním a zároveň jim s rozvahou důvěřovat. Již dříve jsem vám ukázal, že aby se pochopila „marnivá Boží velkomyslnost“ eucharistie (42), je nutné „umět milovat“; vezměte také do úvahy, že je stejně tak nutné „umět naslouchat“ a důvěřovat, především Bohu a jeho církvi. Víra - podřízení a současně povýšení rozumu - ve svátostného Ježíše nás osvobodí od této osudné spirály, která oddaluje od Boha a od lidí; zachrání nás od „všeobecné ješitnosti“, která zakrývá „to nejhorší zlo.“ (43) Toto pokoření se rozumu před nestvořeným Slovem, které je skryté ve způsobě chleba, nám pomáhá se nespoléhat pouze na naše smysly a náš úsudek, a také v tom, abychom v sobě posilovali autoritu

Boha, který se nemýlí a ani se nemůže mýlit.

Ve svatostánku se skrývá síla, je to nejjistější útočiště před pochybnostmi, úzkostí a neklidem.

(44) Je to svátost nové smlouvy, smlouvy věčné, konečná a definitivní nová zvěst, protože už neexistuje jiná možnost, jak se více vydat. Bez Krista by člověk a svět zůstal v temnotách.

Také život křesťana, pokud se od něho odděluje, se zahaluje stále více a více do tmy. Tato svátost, konečná zvěst, zapuzuje navždy vše staré, nedostatek víry, hřích. „Všechno staré, škodlivé, vše, co nenesé užitek - malomyslnost, nedůvěra, smutek, zbabělost -, to vše bychom měli odhodit pryč. Eucharistie přináší Božím dětem novou zvěst a měli bychom na ni odpovídat in novitate sensus (Řím 12, 2), s obnoveným smýšlením i jednáním. Byl nám dán nový zdroj energie, mohutný kořen napojený na Pána.“ (45)

In Cruce latebat sola Deitas,
at hic latet simul et Humanitas **S**
Kristem na Kalvárii

Oslavování eucharistie nás přivádí na Kalvárii, neboť „v této nadpřirozené oběti, která se uskutečňuje při mši, je obsažen a nekrvavě se obětuje tentýž Kristus, který se jedinkrát sám vydal krvavě na oltáři kříže (Žid 9,27)(...). Jediná a tatáž je ve skutečnosti tato oběť a ten, který se nyní vydává prostřednictvím služebného úřadu kněží, je tentýž, který předtím vydal sám sebe na kříži, přičemž je pouze rozdílný způsob této oběti.“ (46) K výkupné oběti přistupujeme „nejenom skrze vzpomínku plnou víry, nýbrž také v konkrétním styku, protože se tato oběť zpřítomňuje a svátostně zvěčňuje v každé komunitě, která ji přináší rukama posvěceného služebníka.“ (47)

Na Golgotě, na jiném kříži vedle Ježíše, je Dismas, kající lotr. Shodujeme se s ním, že se nacházíme vlastně před toutéž Osobou, že se účastníme téže dramatické události. Také máme stejně - nebo chceme mít - hlubokou víru v tuto Osobu: lotr věřil, že Ježíš přinesl s sebou Boží království a, činíc pokání, přál si v tomto království s Kristem zůstat. My rovněž věříme, že je to Bůh, Syn Boží, který se stal člověkem, aby nás vykoupil, ale odlišujeme se od tohoto kajícího hříšníka v tom, že on viděl lidskou přirozenost Krista, ne jeho božství, kdežto my ve svátostném Ježíši svými smysly nevidíme ani božskou, ani lidskou přirozenost.

Kající lotr

Na rozdíl od druhého zloděje, Dismas uznal své viny, přijal zasloužený trest za své hříchy a vyznal svatost Ježíše: „On neudělal nic zlého (Lk 23,41).“ Také my prosíme Pána, aby nás přijal

do svého království. Abychom ho přijímali do svého srdce více očištění, vyznáváme své viny a prosíme ho o odpuštění. Je-li to nezbytné, přicházíme, jak nás učí církev, s lítostí ke svátosti smíření:

„Jestliže není vhodné, aby nikdo nepřistupoval k jakémukoliv posvátnému úřadu jinak než svatě, (...) s tou větší svědomitostí se musí křesťan vyhnout tomu, aby ho přijímal bez náležité úcty a svatosti, zvláště když čteme v epištole tato varovná slova: 'Kdo totiž jí a pije, a tělo Páně nerozlišuje od obyčejného chleba, jí a pije si odsouzení (1 Kor 11,29).' Proto kdo chce přijímat, musí mít na paměti jeho doporučení: 'Proto musí sám sebe člověk zkoumat (1 Kor 11,28).'

Církev vyhlašuje, že nikdo nemůže přistoupit k posvátné eucharistii s vědomím smrtelného hříchu, ať už

by pociťoval sebevětší lítost, aniž by předtím nebyl u svaté zpovědi.“ (48)

Pokora ukřižovaného Krista způsobila, že Dismas nezpychnul a přijal utrpení pokorně a odmítl pokušení vzpoury. „Pokora Ježíšova: v Betlémě, v Nazaretě, na Kalvárii... Ale ještě více pokory a sebepokoření je v nejsvětější Hostii: více než v chlévě, více než v Nazaretě a více než na Kříži.“ (49) Napodobujme latro penitens s pokornou ochotou, z těch nejlepších důvodů, protože příklad sebepokoření v eucharistii, který kontemplujeme s vírou, je ještě větší než ten, který viděl lotr na vlastní oči na Kalvárii. Když se naše pyšné já hlásí o to, co mu domněle patří, činíc si nároky na pohodlí, smyslovost, uznání nebo vděčnost, jediným lékem je pohlédnout na Ukřižovaného, jít ke svatostánku a účastnit se svátostně na jeho oběti. K tomuto závěru došel náš Otec, když

takto uzavřel bod 533 Cesty: „Proto musím tolik milovat mši!“ (50)

Trůn všech ctností

Svatý Tomáš Akvinský píše, že Kristus na kříži podává příklad každé ctnosti: „Passio Christi sufficit ad informandum totaliter vitam nostram“ (51), stačí se otočit k Ukřižovanému, abychom se naučili, co všechno potřebujeme v tomto životě. A pokračuje: „Nullum enim exemplum virtutis atest a Cruce“ (52), nechybějí zde příklady žádné ctnosti, každá ctnost jich má nadbytek: síla, trpělivost, pokora, odpoutání se, láska, poslušnost, pohrdání poctami, chudoba, sebezapření...

V eucharistii nalézáme něco podobného: je to výjimečný trůn lásky a pokory; v tomto božském daru nacházíme také posilu pro další křesťanské ctnosti. „V posvátné eucharistii a modlitbě se nachází

trůn, na kterém se naučíme žít a sloužit s radostí všem duším: vládnout a zároveň také sloužit, svobodně poslouchat a zároveň milovat poslušnost, hledat jednotu s respektem k různosti a rozmanitosti, a to v tom nejtěsnějším sjednocení.“ (53)

Projevuje se zvláště jako trůn pro ty ctnosti, které se musí pěstovat každodenně v práci, v rodině, v běžných situacích, které potkávají každého člověka: naučit se čekat, umět každého přijmout, být vždy k dispozici... Mlčení svátostného Ježíše je zvláště přitažlivé pro ty, kteří, jako my, se mají posvěcovat nel bel mezzo della strada, zaneprázdnění tisíci věcmi, které zdánlivě nemají žádnou důležitost. Tím, jak Ježíš mlčí ve svatostánku, zdůrazňuje, že obyčejný život - který plyne v pokoře - nám nabízí možnost stálého posvěcování a apoštolátu; že obsahuje celý poklad a sílu Boha, který zasahuje do našeho

života a stále s námi mluví a bez jeho vědomí nám nepadne na zem ani ten nejmenší vlas (Mt 10,29).

Když kontemplujeme svátostného Ježíše, uvědomujeme si nutnost žít s upřímností úmyslu, nemít jinou vůli než vůli Boží: sloužit duším, aby dosáhly nebe. Do popředí se dostává důležitost toho, abychom se vydávali ostatním na úkor našeho vlastního života a doprovázeli v tichosti naše blízké s trpělivostí a diskrétností, v přátelství a s láskou, která se projevuje skutky možná malými, ale zato konkrétními a užitečnými, s ochotou sloužit kdykoliv a s otevřeností srdce, které umí nalézt pro všechny i každého jednotlivého člověka vhodné slovo, potřebnou radu a útěchu nebo doktrinální komentář a bratrské napomenutí.

„Ježíš se snižuje ke každému, přijímá každého, vydává se za každého - za každou svatokrádež, rouhání, za

chladnost tolika lhostejných lidí - jen aby nabídl každému, i kdyby to měl být jen jediný člověk, tlukoucí srdce, které bije v jeho zraněné hrudi.“ (54)

Odevzdat se službě ostatním

Před skutečnou přítomností Ježíše ve svatostánku se chápe nevýslovná působivost toho „skrýt se a nebýt vidět“, které neznamena propadnout dolce far niente, izolovat se od ostatních, přestat působit v okolním prostředí a ovlivňovat vývoj událostí v okruhu rodinném, pracovním nebo společenském. Naopak to znamená dávat všechnu slávu Bohu a respektovat svobodu ostatních a také snažit se je vést k Pánovi ne s lidským halasem, ale s „donucovacím“ příkladem vlastního odevzdávání se a s ctnostmi radosti a štědrosti.

Když se díváme na svátostného Ježíše, přesvědčujeme se o vhodnosti „stát se chlebem“, aby mohli ostatní

žít z našeho - z naší modlitby, z naší služby, z naší radosti -, aby pokračovali na cestě svatosti.

Přesvědčujeme se o nutnosti „tiché a mlčící oběti“ (55), bez okázalosti a nabubřelých gest. „Ježíš zůstal v eucharistii z lásky... kvůli tobě. Zůstal, i když věděl, jak ho přijmou lidé... a jak ho přijmeš ty. Zůstal, abys ho požíval, navštěvoval, vyprávěl mu o sobě, abys s ním hovořil v modlitbě u svatostánku i při přijímání, abys ho den ode dne více miloval a docílil toho, aby další duše - mnoho duší - šly stejnou cestou.“ (56)

Ježíš v eucharistii s nadpřirozenou výmluvností ukazuje, že abychom byli jako on, musíme se úplně a bez váhání odevzdat ostatním do té míry, že z naší cesty učiníme trvalou službu. „Staneš se svatým, budeš-li mít lásku, dokážeš-li konat skutky, které se budou líbit ostatním a nebudou urážet Boha, i když tě to bude stát značné úsilí.“ (57)

Ambo tamen credens atque
confitens,

peto quod petivit latro poenitens *V
rytmu pokání*

Vracíme se na scénu Kalvárie,
abychom si vyslechli prosbu dobrého
lotra, která tolik dojala svatého
Josemaríi, když meditoval Adoro te
devote. „Mnohokrát jsem opakoval
verš eucharistického chvalozpěvu:
Peto quod petivid latro poenitens a
jsem vždy dojat: prosit jako kající se
lotr!

Uznal, že on si opravdu tak krutý
trest zasloužil... A jediným slovem
dobył Kristovo srdce a otevřel si
brány nebeské.“ (58)

Zvláště v poslední době, v době
neklidu v církvi, se náš Otec utíkal
celou svou duší k Božímu
milosrdenství a prosil pro sebe a pro
ostatní o tuto vnímavost, tuto lásku
Boží. Nepředkládal zásluhy, o kterých

si myslel, že žádné nemá, ale s přesvědčením opakoval, že „vše vykonává Pán“. Neodvolával se na spravedlnost, aby získal od Pána pomoc v protivenstvích a ve zkouškách, ale hledal jako útočiště jeho slitování. Takto přecházel od víry v Krista k lítosti, k trvalé a radostné konverzi. S takovou logikou jednal náš Otec, který si byl dobře vědomý, že *cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias* (Žalm 50 [51],19), srdcem zkroušeným a zdeptaným ty, Bože, nepohrdáš.

Nyní, s pomocí jeho přímluv v nebi, musíme vstřebat tento rytmus víry a bolesti, který vytváří neomylné znamení autentického vnitřního života. Eucharistická zbožnost posílí mnoha způsoby naši naději a víru v milosrdenství Pána. Kromě jiného nám pomůže odhalit naši bídu, abychom ji mohli položit u paty kříže a bojujíc proti našim chybám tak

dosáhnout vítězství Kristova kříže nad našimi životy, nad našimi slabostmi.

Důvěřovat v milosrdenství Boží

Dismas našel Boží milosrdenství a milost, když proměnil tu činnost, která byla jeho dřívější 'profesí': přepadávat a okrádat druhé. Na kříži, prostřednictvím víry a opravdové bolesti, 'přepadl' Krista, 'ukradl' mu srdce a vstoupil s ním do slávy. Náš Otec nám předal „láskyplný zvyk 'dobývat' svatostánky“ (59), naučil nás především spojit naši posvěcenou práci s obětním darem, kterým je Ježíš při mši svaté. Síla, která vyzařuje z jeho oběti, nám potom může v naší práci pomáhat.

Zkušenost *latro poenitens* je také naší zkušeností: naději na naše posvěcení zakládáme na milosrdenství Pána. Když dostáváme jeho odpuštění a milost, rozjímáme o

těchto darech s bratrskou láskou, kterou chováme k ostatním, neboť svatost, dokonalost má přímý vztah k milosrdenství. Jasně to vyjadřuje samotný Pán: „Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec (Mt 5,48),“ a „buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec (Lk 6,36).“

Ale musíme mít na zřeteli, že „milosrdenství není jen pouhým soucitným postojem: milosrdenství je přebytek lásky, která zároveň přináší i přebytek spravedlnosti.“ (60)

Proměňuje se jednoduše v dávání a odevzdávání se druhým jako dobrý Samaritán: bez opomíjení vlastních povinností se současně rozhodnout obětovat své pohodlí a vzdávat se drobných - nebo i větších - osobních plánů a zájmů. „Milosrdenství znamená mít citlivé srdce - lidsky i nadpřirozeně - prodchnuté velkou, obětavou a velkorysou láskou.“ (61)

Když budeme takto uvažovat, budeme moci analogicky aplikovat tuto aktivní dispozici duše na Krista, Boha a Člověka. Vypadalo by to ovšem absurdně, kdybychom uplatňovali naše milosrdenství na Boha samotného, a ne na lidství Ježíše. Vždyť samotný Pán nám řekl, že milosrdenství projevené k jeho bratrům a sestrám, a to i k těm nejmenším, je vlastně milosrdenství k němu samotnému (srov. Mt 25, 40). Kromě toho můžeme žít milosrdenství určitým způsobem - jako zadostiučinění - s lidstvím Pána Ježíše skrytého ve svatostánku, kde je jako „velký samotář“: je to hluboký úkon lásky a zbožnosti, když ho jdeme navštívit do „vězení lásky“, kde zůstává „dobrovolně uzavřen“ (62), protože chce s námi být až do konce.

Kolik možností se nám otevírá, když se s ním chceme „vhodně stýkat“, doprovázet ho, projevovat mu lásku!

K takovému chování nás svatý Josemaría povzbuzoval: „Svátostný Ježíši, který na nás láskyplně čekáš v tolika opuštěných svatostáncích, prosím tě, abychom s tebou v našich Centrech zacházeli „vhodně“, abys byl obklopen naší láskou, klaněním, zadostiučiněním, kadidlem maličkých vítězství, bolestí našich porážek.“ (63)

Plagas, sicut Thomas, non intueor,

Deum meum te confiteor **Počáteční postoj Tomáše**

Osm dní po vzkříšení Ježíše ve večeradle se Tomáš dívá na Ježíše, který mu ukazuje jizvy a říká: „Vlož sem prst a podívej se na mé ruce, vztáhni ruku a vlož ji do mého boku; a nebuď nevěřící, ale věřící (Jan 20,27).“ Při eucharistii se také my nacházíme reálně před oslaveným tělem, i když současně ve stavu oběti - Christus passus - z důvodu svátostného oddělení těla a krve.

„Vždyť eucharistická oběť nezpřítomňuje pouze tajemství Spasitelova utrpení a smrti, nýbrž i jeho vzkříšení, v němž oběť nachází své vyvrcholení. Kristus se může stát 'chlebem života' (Jan 6,35.48) či 'živým chlebem' (Jan 6,51) jen jako živý a vzkříšený.“ (64)

Můžeme si myslet, že apoštol Tomáš, když se Ježíše zmocnili v Getsemanské zahradě a i potom - když viděl Kristovo „lidské fiasko“, byl zmatený, zklamaný, zoufalý. Možná, že jeho vnitřní skleslost byla výjimečně emotivní, a proto mu bylo zatěžko, více než ostatním deseti, přijmout skutečnost vzkříšení Pána. Zvláště pro něho bylo obtížné nalézt znovu víru v Ježíše, opět do něho vložit důvěru, naplnit se znovu pevnou nadějí; krátce: milovat ho a vědět, že je jím milován. A kladl si podmínky.

Bůh se zjevuje postupně a dějinný vývoj zjevení se určitým způsobem transformuje na osobní úroveň cesty víry, kterou prochází každý jednotlivec. Jakýkoliv nový krok na této cestě znamená „nové“ vnitřní zřeknutí se, které je obtížnější, které zavazuje k většímu ztotožnění se s Kristem, a které znamená, že člověk sám sobě stále více odumírá. I my bychom měli být na pozoru, protože tak jak svatý Tomáš reagoval, můžeme reagovat i my: postoj nedůvěry, nechť bezvýhradně a více věřit: nezdráhejme se, nebojme se. Abychom překonali tuto nesnáz, opakujme s velkou vírou před svatostánkem i jinde: Dominus meus et Deus meus (Jan 20,28)!

Apoštolové věřili v Ježíše jako proroka, kterého poslal Bůh; jako Mesiáše a spasitele Izraele; jako Syna Božího. Ale vytvořili si nepřesný názor na to, jak se tato spása uskuteční a jaké podoby nabude

království jejich Pána. Alespoň třikrát se zmiňoval Kristus o svém utrpení a smrti, nicméně apoštolové to zcela nepochopili. Potom, částečně kvůli své netečnosti a částečně kvůli celé tragédii utrpení Krista, byli přímo konfrontováni s Božím plánem a kromě svatého Jana zklamali. A stálo je to hodně námahy, především svatého Tomáše, přijmout oslaveného a vzkříšeného Krista. Několik zjevení Pána nakonec jejich výhrady odstranilo a sám Tomáš, jak právě zmiňuji, překonal svou duchovní slabost úžasným úkonem víry a lásky: Dominus meus et Deus meus!

Hodina zkoušek

Nevylučujme u sebe samých, ať už jsou důvody jakékoliv, počáteční nechuf věřit, např. když se nahromadí negativní zkušenosti, když se nacházíme v prostředí, které je protikřesťansky zaměřené, nebo

když „se setkáme neočekávaně s křížem“ (65), který se ukáže v konkrétnější a drsnější podobě: „Protože Bůh po nás požaduje úplné sebezřeknutí se a člověk - ubohá schránka hlíny, ze které jsme všichni koneckonců stvořeni - občas reptá, a to hlavně tehdy, když se naše ego prosazuje v práci, která má být určena pro Boha.“ (66)

Tento druh situací, pokud si uvědomíme, k čemu nám slouží, překonáme vždy s Boží milostí: jsou to pozvání, která nás mají přiblížit blíže k Bohu, poznat ho lépe a více ho milovat a sloužit mu dokonaleji. A nejjistější prostředek jak je překonat, je setkání s Kristem ukřižovaným a oslaveným, setkání se svátostným Ježíšem. Zvláštním způsobem tak přichází chvíle, kdy máme jít ke svatostánku a mluvit s Pánem, který nám ukazuje své rány jako důkaz jeho lásky. Protože v tyto rány, které fyzicky nevidíme, věříme, objevíme

spolu s apoštoly nezbytnost tajemství, že „Kristus musel trpět a tak vejít do své slávy (Lk 24,26)“; s větším pochopením potom přijmeme kříž jako dar Boží a pochopíme tak napomenutí našeho Otce „snažme se vidět slávu a štěstí, které jsou skryté v bolesti“ (67).

Ke Kristovým ranám

Dcery a synové, zdůrazňuji, že nemůžeme být překvapeni, ani se nemůžeme divit, když se setkáme se situacemi, které jsou obzvláště tvrdé, ve kterých nám „neurčitost“ víry předkládá důrazněji svůj rozměr obskurity; situace, ve kterých je obtížnější poznat Krista, spíše než poznat cestu, po které máme jít. Tento druh vnitřních zkoušek se může někdy přičítat lidské slabosti a nedostatečné odpovědi, ale často to tak není. Jde spíše o plán, který Bůh připravil, aby nás sjednotil s Ježíšem Kristem, aby nás posvětil.

Přišla chvíle „přijít“, jak to učinil apoštol Tomáš, ke Kristovým ranám. Vysvětluje nám to svatý Josemaría: „Nezapomínejme však, že být s Ježíšem znamená také dotýkat se jeho Kříže. Když se svěříme do Božích rukou, Bůh na nás dopustí často bolest, osamělost, protivenství, křivá obvinění, pomluvy, posměch domácích i cizích, protože nás chce utvářet podle svého obrazu a podoby. Dopouští, aby nás lidé nazývali blázny a považovali za hlupáky.

Toto pasivní umrtvování, které přichází - skryté nebo veřejné a neomalené - právě když to vůbec nečekáme, je třeba milovat (...).

Když budeme obdivovat a opravdově milovat přesvaté Ježíšovo lidství, objevíme i jeho rány. A ve chvílích pasivního očišťování, bolestných, těžkých chvílích sladkých i hořkých slz, které se snažíme skrývat, se budeme uchýlovat do těchto

přesvatých ran, abychom se očistili, abychom se osvěžili spasitelnou krví, abychom nabrali sil (...).

S upřímností vložte do Pánových ran všechnu lidskou lásku ... i lásku nadpřirozenou. To je toužit po spojení s Kristem, cítit se být bratrem Krista, jeho pokrevným příbuzným, synem téže matky, protože to byla ona, kdo nás dovedl k Ježíši.“ (68)

Nejenom ve chvílích zkoušek, ale vždy a co nejudlivněji, hledejme setkání se vzkříšeným Kristem, který na nás čeká na oltáři a ve svatostánku. Přicházejme s velkou důvěrou a jistotou se pomodlit před svátostným Ježíšem a s odvahou děti ho poprosme o naše potřeby a předložme mu naše úmysly! Apoštol Tomáš si toto setkání položil jako podmínku své víry. My jsme si nyní díky milosti Boží jisti, že před Ježíšem se všechny naše duchovní obtíže vyřeší. Nevidíme ani lidství,

ani božství Pána, ale přicházíme k němu a pevně věříme, že „Ježíš Kristus, skutečně přítomný ve svatostánku ve svátostných způsobách, nás vidí, slyší, očekává a dívá se na nás (...). Ptá se: Co ti schází? Schází mi ... A hned přichází světlo nebo alespoň smíření a pokoj.“ (69)

Tímto způsobem budeme věrní a pocítíme podnět a sílu říci každému bez lidských ohledů, přirozeně a s naléhavostí, že jsme se setkali s Kristem, že jsme se ho dotkli, že žije. Prožijeme jako svatý Josemaría pravdu a radost z toho, že Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula! (Ježíš Kristus je stejný včera i dnes i navěky! Žid 13,8).

Fac me tibi semper magis credere,

in te spem habere, te diligere

Eucharistické duše: víra, naděje a láska

Růst duchovního života má přímý vztah k růstu eucharistické zbožnosti. S jak velkým důrazem o tom kázal náš Otec! Na základě jeho vlastních duchovních zkušeností vybízí každou a každého z nás: „Staň se duší eucharistie! Synu, stane-li se svatostánek středem všech tvých myšlenek i nadějí, jak hojně budou plody tvé svatosti i tvého apoštolátu!“ (70)

Touha po apoštolátu a apoštolská horlivost nacházejí v eucharistické kontemplaci tu nejpevnější cestu a základ. „Nechápu, že by bylo možno žít křesťansky a zároveň necítit potřebu trvalého přátelství s Ježíšem skrze slovo a chléb, skrze modlitbu a eucharistii. Ale chápu naopak velmi dobře, že generace věřících chtěly tuto eucharistickou úctu během staletí nějak vyjádřit.“ (71)

Když se Bůh přibližuje k duši, aby ji přitáhl k sobě, člověk musí silněji

odpovědět úkony víry, naděje a lásky. Musí zintenzívnit svůj život s Bohem tím, že se více modlí, činí více pokání, častěji přijímá svátosti a s větší intenzitou se stýká s eucharistickým Ježíšem. Tak se vždy choval náš Otec a to zvláště od té doby, kdy se náš Pán začal projevovat v jeho duši se zřetelnými projevy lásky. Už v semináři svatého Karla trávil celé noci v modlitbě, kdy dělal společnost Pánovi ve svatostánku. Tak jak plynuly dny, hluboce si byl vědom skutečnosti, že s ním musí být stále více.

Cesta křesťana je především cestou Boží: ovoce nadpřirozeného poznání, puzení k nekonečnému dobru, kterým je svatá Trojice, ovoce společenství v lásce. Eucharistické klanění je tím nejušlechtilejším projevem, protože se obrací k Bohu, který se také rozhodl nám být co nejbližší. Současně a právě proto je to ten nejlepší prostředek, jak růst v

těchto třech ctnostech. Náš Otec o ně prosil každý den, zvláště při svaté mši, při pozdvihování svátostného Ježíše v proměněné hostii a v kalichu s jeho krví: *adauge nobis fidem, spem, caritatem!*

Víra, naděje a láska: nadpřirozené ctnosti, které může vlít do duší pouze Bůh a které může prohloubit pouze on. Ale neznamena to, že by přijetí těchto nadpřirozených darů vylučovalo osobní spolupráci, protože všemohoucí Bůh nikdy svou lásku ve svých plánech nevnucuje: „Bůh nechce otroky, ale děti, a respektuje naši svobodu.“ (72) Proto má obvykle v úmyslu, aby lidská bytost přijímala a doprovázela jeho neviditelné působení svým úsilím: nezastavujme se v údivu před postavením, které nám uděluje.

Ušlechtilé vlastnosti našeho Pána

Můžeme snadno zjistit, že skrytost Ježíše Krista v eucharistických

způsobách, která odpovídá požadavkům svátostné ekonomie, přesně odpovídá také Božímu přání neznásilňovat lidskou svobodu. Když se Pán takto skrývá, zve nás, abychom ho hledali, a přichází nám naproti, „jakoby náhodou se s námi setkává“ (73). Kolikrát se to stalo svatému Josemaríi, který, aniž by si to uvědomoval, aniž by si to předem nějak plánoval, si 'pobroukával' slova Písma, která vrhala nové světlo na jeho práci a která mu ukazovala Boží vůli, slova, která odpovídala na problémy a pochybnosti, které předkládal svému Pánovi.

„Evangelista vypráví, že se Ježíš skryl poté, co vykonal zázrak, a když ho chtěli korunovat za krále.

Pane, ty nám umožňuješ účastnit se zázraku eucharistie. Prosíme tě, neskrývej se nám, ale žij mezi námi, abychom tě viděli, dotýkali se tě, pociťovali tvou blízkost, abychom měli touhu být stále u tebe. Staň se

Králem našeho života i naší práce.“ (74)

Život Boží, život víry, naděje a lásky, už svou přirozeností chce vždy více, tíhne k opravdovější odpovědi na Boží volání: nespokojuje se s tím, co už dělá. Znamka toho, že opravdu milujeme, je myslet si, že milujeme málo, že musíme náš každodenní vztah s Bohem prohloubit. Náš Otec se na nás důrazně obrací: „Co?... Nemůžeš dělat více? - Nebude to tak, že... už nemůžeš dělat méně?“ (75) Když jsme znovu navštívili Krista, odpovíme: Náš Pane, skrytý ve svatostánku - „Fac me tibi semper magis credere, in te spem habere, te diligere!“

Toto napětí dělat „více“ - jako celý křesťanský život - nachází v eucharistii svůj kořen a svůj střed. Protože eucharistický Ježíš je vyvrcholením „crescenda“ - stále větší Boží dary lidem - nabízí nám,

když se s ním ztotožňujeme v osobním odevzdání, stejnou cestu crescenda, „suaviter et fortiter“ - jako by nás vede za ruku. Tímto způsobem to vyjadřoval svatý Josemaría: „Začal jsi ho denně navštěvovat... Neudivuje mě, že mi říkáš: začínám bláznivě milovat světlo svatostánku.“ (76) A před svatostánkem prosme vroucně a zbožně Ježíše, aby nám všem dával stále větší „účinnou víru“, „obětavou lásku“ a „vytrvalou naději“ (1 Sol 1,3).

O memoriale mortis Domini,

panis vivus, vitam praestans homini

Památka na oběť kříže

Eucharistie je památka na smrt Pána a hostina, ve které nám Kristus jako pokrm dává své tělo a svoji krev.

„Boží moudrost - říká Pius XII - našla obdivuhodný způsob, jak vyjádřit oběť našeho vykupitele vnějšími znameními neboli symboly jeho

smrti. Ve skutečnosti skrze
přepodstatnění chleba v tělo Krista a
vína v krev Krista je skutečně
přítomné jeho tělo i jeho krev.
Eucharistické způsoby, pod kterými
je přítomen, tedy symbolizují krvavé
oddělení těla a krve. Takto se
památka jeho smrti, ke které došlo na
Kalvárii, opakuje při každé oběti na
oltáři. Prostřednictvím různých
znamení se naznačuje a ukazuje, že
Ježíš Kristus zde vystupuje jako
oběť.“ (77)

Jan Pavel II, když vysvětluje tuto
doktrínu, píše: „Svatá mše
zpřítomňuje oběť kříže; nepřipojuje
se k ní, ani ji nerozmnožuje. To, co se
opakuje, je slavení její památky, její
'památné zpřítomnění' (memorialis
demonstratio), a proto se jediná a
definitivní výkupná oběť Krista vždy
zpřítomňuje v čase. Obětní povaha
eucharistického tajemství tedy
nemůže být chápána jako něco samo
o sobě, nezávisle na kříži nebo jen s

nepřímým vztahem k oběti na Kalvárii.“ (78)

Svatá mše nemůže proto nikdy zůstat pouhou vzpomínkou na spasitelnou událost na Golgotě, protože ji svátostně zpřítomňuje. Každá svátost uskutečňuje to, čím je. Proto mše znamená a zpřítomňuje tutéž oběť Ježíše na Kalvárii. Uskutečňuje živou památku na umučení a smrt Krista, našeho Pána. „Když církev slaví eucharistii, koná památku Kristovy velikonoční oběti a ta se zpřítomní: oběť, kterou Kristus přinesl jednou provždy na kříži, zůstává vždy časová.“ (79) Při oběti během mše svaté, při klanění, díkůvzdání, zadostiučinění za hříchy všech lidí a když prosíme za všechny potřeby světa, spojujeme všechny naše záležitosti s úkonem odevzdání se Ježíše Krista Bohu Otci, který je hlavou církve.

Střed a základ duchovního života

Náš zakladatel se snažil ve svých katechezích vysvětlit existující intimní vztah mezi Poslední večeří, křížem a mší. V době, kdy se v mnohých prostředích zatemňovala oběť jako podstatná součást eucharistie, dával zvláštní důraz na nekonečnou hodnotu svaté oběti. Při jedné příležitosti připomněl slovy, která jsou přístupná každému: „Dokonale rozlišuji mezi ustanovením svaté eucharistie, což je okamžik, kdy se projevuje Boží a lidská láska, a mezi obětí na dřevě kříže. Na Poslední večeři byl Ježíš schopen přijmout utrpení, ale ještě netrpěl. Na Kalvárii trpí trpělivě, jako kněz Boží. Potom, co žil ve světě a posvětil ho, je přibitý na kříž hřeby a umírá z lásky ke každému z nás: všechna jeho krev je cena za naši duši i za každou duši.“ (80)

Tímto obětováním se nám Pán získal věčné vykoupení (srov. Žid 9,12). Tato oběť „je natolik rozhodující pro

spásu lidského pokolení, že Ježíš Kristus ji dovršil a vrátil se k Otci teprve poté, co nám zanechal způsob, jak se na ní podílet, jako kdybychom při ní byli přítomni. Každý věřící tak na ní může mít účast a těžit z ní nevyčerpatelné plody. Toto je víra, z níž žily během staletí křesťanské generace.“ (81)

Svatý Josemaría dovedl přijmout toto dědictví víry a dokonale ho žil se všemi jeho důsledky. Následoval vždy radu a příklad svatých Otců, snažil se vždy napodobovat - v průběhu celého dne - to, co se uskutečňuje při mši, a totéž radil ostatním: „Ztotožni se s Ježíšem v hostii, která se ti nabízí na oltáři!“ (82) Vždy se cvičil v tom, čemu učil: svatá mše, jako střed a základ duchovního života křesťana tvořila základ každého jeho dne. A uměl o tom také rozjímat a předávat to dál ve světle hluboké kontemplace eucharistického tajemství.

Mše svatá „je konání božské, trinitární, ne lidské. Sloužící kněz se podřizuje Pánovu úmyslu tím, že mu propůjčuje své tělo a svůj hlas; ale nejedná ve vlastním jménu, ale in persona et in nomine Christi, v osobě a ve jménu Krista.

Z lásky Trojice k lidem plynou z Kristovy přítomnosti v eucharistii pro církve i pro lidstvo všechny milosti. To je oběť, kterou předpověděl Malachiáš (...). Je to oběť Krista, která je přinášena Otci ve spolupráci s Duchem svatým: nekonečně hodnotná oběť, která v nás zvětňuje ono vykoupení, jež oběti Starého zákona nemohly přinést.

Mše svatá nás tak vede k základnímu tajemství víry, neboť je to dar Boží Trojice církvi. Víme, že je středem a základem duchovního života křesťana. Do ní ústí všechny ostatní svátosti. Mše svatá nás přivádí k

plnosti života milosti, který do nás byl vložen křtem a který roste a sílí biřmováním.“ (83)

Odvážná odpověď

Zdůrazňuji, že slavení eucharistie se musí stát středem a základem duchovního života syna Božího, protože v této svátosti vrcholí oběť života Božího Syna: nejenom ho staví před nás a umožňuje nám ho napodobovat v našem každodenním životě, ale kromě toho nám uděluje milost vykoupení a možnost odevzdat se jako on pro slávu Boží a spásu duší.

Abychom mohli přijmout tak nevýslovný dar, požaduje se po nás neohrožená odpověď a vážná snaha o sjednocení se - jednota ve všem, co je naše - s obětí Ježíše Bohu Otci. „Při nejsvětější oběti kněz uchopí Tělo našeho Pána a kalich s jeho Krví, vyzdvihne je nad všechny věci pozemské a praví: Per Ipsum, et cum

Ipsa et in Ipsa - skrze mou Lásku, s mou Láskou, v mé Lásce! Připoj se k tomuto projevu úcty.“ (84)

Rád bych zdůraznil, že náš Otec neučil pouze o tom, že svatá mše je středem a základem duchovního života, ale také ukázal, jakým způsobem osobně odpovědět na darování se svaté Trojice při nejsvětější oběti - je to mše svatá, o kterou se má opírat duchovní zápas každého člověka, z její nejsvětější oběti se má sytit a v jejím celopalu se má zakořenit.

Kromě jiného také doporučoval, že je výhodné rozdělit den na dvě poloviny: jednu na přípravu svaté mše a druhou na díkůvzdání; dobu nočního odpočinku využíval na zintenzivnění kontemplativního rozhovoru a zdůrazňoval jeho eucharistický rozměr. Během slavení eucharistie se zvláště snažil hluboce prožívat a uchopit význam každého

gesta a slova, které jsou její součástí. Všechny tyto prožitky spojoval - pokaždé s jiným odstínem - s výrazy víry, naděje a lásky, s konkrétními situacemi a úmysly. Jak je nám užitečná homilie „Eucharistie, tajemství víry a lásky“! (85)

Všechno, co má základ v eucharistii, díky Kristovy milosti - nadpřirozené mízy -, vyžaduje také - jak jsem o tom již mluvil -, úsilí z naší strany. Svatý Josemaría nás vyzývá ke každodennímu úžasnému zápasu: „Bojuj za to, aby se Nejsvětější oltářní oběť stala středem i základem tvého vnitřního života. Aby se celý tvůj pracovní den stal úkonem víry - pokračováním mše svaté, které ses zúčastnil, a přípravou na tu následující -, jež se bude projevovat střelnými modlitbami, návštěvami svatostánku, obětováním tvé profesionální práce i rodinného života...“ (86)

Společenství s Kristem a jednota církve

V Nejsvětější oltářní oběti se spojují dvě věci - hostina a oběť: Kristus jako kněz se nabízí Bohu Otci jako oběť a tentýž Otec nám ho vydává jako pokrm. Svátostný Kristus je „Pokrm synů“ (87). Přijímání těla a krve Páně nás naplňuje zvláštní milostí, která způsobuje v duši účinky podobné těm, které působí pokrm pro tělo, „jako jsou vyživování, růst, obnova, požitky“ (88). Ale na rozdíl od tělesného pokrmu, kdy tělo stráví to, co jí, dochází zde k opaku: my samotní jsme Kristem stráveni v jeho Těle, jsme v Něho proměnění. „Naše účast v těle a krvi Kristově nemá jiný smysl, než proměnit nás v to, co přijímáme.“ (89)

Pozdvihování eucharistie v církvi je vyjádřením svátosti jednoty, protože když všichni mají za pokrm tentýž chléb, vytvářejí jedno Tělo. Svatá mše

a přijímání budují církev, posilují její jednotu, upevňují její stavbu a přispívají k její soudružnosti. „Ti, kdo přijímají eucharistii, jsou mnohem úžeji spojeni s Kristem. Stejným poutem je Kristus spojuje se všemi věřícími v jednom jediném Těle: v církvi. Přijímání obnovuje, posiluje a prohlubuje toto přivtělení k církvi, které již bylo uskutečněno prostřednictvím křtu. Křtem jsme byli povoláni utvořit jedno jediné tělo (srov. 1 Kor 12,13). Toto povolání se naplňuje eucharistií. (90)

Dcery a synové, jak je důležité se připojit k neviditelné Hlavě, když slavíme nebo se účastníme nejsvětější oběti! Každý ať je spojen pevným poutem s hlavou univerzální církve, s papežem. Vy ať jste spojeni pevným poutem s místní církví, s biskupy a zvláště s vaším Otcem, kterého chtěl Pán jako viditelnou hlavu a základ jednoty v této

„částečce církve“, která se nazývá
Dílo.

Praesta meae de te vivere,

et te illi semper dulce sapere **Žít z
Krista**

„Tělo Kristovo díky spojení se Slovem přináší život.“ (91) Svatý Lukáš píše:
„Každý z toho množství lidí se ho snažil dotknout, protože z něho vycházela síla a uzdravovala všechny (Lk 6,19).“ Také eucharistický chléb není pouze chléb živý, ale životodárný, který dává nadpřirozený život v Kristu. Když ho přijímáme, každý může říci se svatým Pavlem: „Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus (Gal 2,20).“

Praesta meae menti de te vivere...

Tato sloka nás vyzývá, aby náš pokrm byl vždy život z Krista, abychom si osvojili chování, které spočívá v naprosté věrnosti jeho lásce, abychom se stále těšili ze

sladkých okamžiků, které jsme s ním strávili: aby naše radost a naše „potěšení“ spočívaly vždy v Kristu a abychom k němu byli přitahováni „jako železo magnetem“ (92).

Toto upřímné přání, tato prosba mocně pomáhá touze a starostlivosti o jednotu života. Jinými slovy nemít v duši nic a nikoho jiného než Pána (srov. Mt 6,24), nehledat nic jiného, než jednu věc (srov. Lk 10, 42), a odevzdat se jedině Lásce, kterou je On. Nechtít nic jiného, než co chce Bůh, a přijmout vše, protože to chce Bůh, a to způsobem a mírou, jakou On si určí. Být tak ztotožněný s Kristem, že plnění jeho vůle znamená pro člověka základní charakteristiku jeho osobnosti. Znamená to mít „stejně smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš (Flp 2,5)“ a abychom ho získali, prosme o něj Krista, jako o něj prosil svatý Josemaría: „Ať vidím tvýma očima, můj Kriste, Ježíši mé duše.“ (93)

My křesťané nemůžeme zapomenout, že u Pána, omnia sancta, je všechno svaté. Bez něho, mundana omnia, je všechno světské. Nedejme se oklamat pro nedostatek lásky, která je skryta za zdáním přirozenosti, že se - kvůli tomu - nepostavíme čelem k důsledkům, které plynou z naší věrnosti Kristu. Náš vztah s Bohem se může budovat na základě pouze jediného příkladu, kterým je Kristus, a také nám musí být jasné, že vztah Ježíše k Otci vyniká právě svojí naprostou jednotou: „Já a otec jedno jsme (Jn 10,30).“

Jednota života

Svatá mše sama o sobě, a zvláště tehdy, když člověk bojuje, aby byla středem jeho vnitřního života, má opravdovou moc, která sjednocuje lidské bytí. Svátostný Ježíš při nekrvavém obnovování jeho oběti na Kalvárii přijímá všechny práce a

úmysly toho, kdo se k této oběti připojuje, a při adoraci je společně nabízí Otci, při díkůvzdání, které mu projevuje, při odčiňování, které mu nabízí a při prosbách, se kterými se na něj obrací.

Stejně jako když Kristus v době svého pobytu na zemi završil od Adama celé lidské dějiny a při oběti završil svůj vlastní život, tak se také při nejsvětější oběti sjednocuje vše, co Bůh odevzdává lidstvu a syntetizuje se všechno, co lidstvo může v Kristu povýšit k Otci z vnuknutí Ducha svatého. Jedním slovem „svatá eucharistie (...) shrnuje a uskutečňuje Boží milosrdenství k lidem.“ (94)

Nejsvětější oběť završuje všechno to, čím se má projevovat naše chování: láskyplná adorace, díkůvzdání, odčinění, prosby; souhrnně řečeno odevzdání se Bohu a kvůli němu i ostatním. Do svaté mše musí vyústit

všechno to, co nás trápí a tíží, vše, co nás naplňuje radostí a vzbuzuje v nás naděje, každá maličkost naší každodenní práce. Musíme na ni přicházet se starostmi našimi i našich bližních, s problémy celého světa.

Na minulých svátcích narození Ježíše jsem říkal skupině vašich bratrů, že nepřišli do Betléma pouze se svými intencemi a potřebami, ale že přinesli Jezulátku utrpení a potřeby všech věřících Díla, církve i celého světa. A totéž nyní doporučuji všem bratrům a sestrám: jděte na mši a předložte Pánovi materiální a duchovní potřeby všech lidí, podobně jako Kristus vystoupil na dřevo kříže obtížený hříchy lidí všech věků. Pokusme se vystoupit spolu s Kristem a jako Kristus na kříž, kde prosil - a nyní prosí a přimlouvá se na oltářích a svatostáncích celé země - svého Otce, aby od něho pro každého člověka

získal v nadpřirozené hojnosti, aniž by někoho vyloučil, milosti, které nejvíce potřebuje.

Vzpomínáte si, že v roce 1966 měl svatý Josemaría silný zážitek, který vylíčil takto: „Po tolika letech jistý kněz objevil něco nádherného: pochopil, že mše svatá je skutečnou prací: 'operatio Dei', Boží prací. A když ji toho dne sloužil, zakusil bolest, radost i únavu. Pocítil na svém těle, jak je božská práce vyčerpávající.

I Krista stála vypětí první mše: kříž.“ (95)

Tuto epizodu vysvětloval tak, jakoby ho chtěl Bůh odměnit za to, že celé ty roky vkládal svou existenci do nejsvětější oběti, a současně mu potvrdil nadpřirozenou platnost této cesty pro dosažení jednoty života, která je charakteristickým znakem ducha Díla. Den po dni musíme zápasit - ať už děláme cokoliv -, aby

se naše mysl obracela k Ježíši Kristu, aby se jeho plány staly našimi plány a také abychom pronikli do jeho sladkého učení.

Pie pelicane, Iesu Domine,

me immundum munda tuo sanguine

Stále více se očišťovat

Starobylý názor, že pelikán krmí svá mláďata svou krví vytékající z jeho hrudi, kterou si poranil zobákem, byl tradičně symbol eucharistie, který se snažil určitým způsobem poukázat na neoddělitelnost dvou stránek eucharistie: obětní a hodovní. Ve skutečnosti se ve svaté mši „uskutečňuje dílo našeho vykoupení“ (96) a podává se nám jako pokrm tělo Kristovo a krev Kristova.

V této svátosti je zřejmé, že krev Kristova vykupuje a současně je pokrmem a přináší radost. Je to krev, která omývá všechny hříchy (srov.

Mt 26,28) a očišťuje duši (srov. Sk 7,14). Krev, která plodí ženy a muže ctnostného těla a čistého srdce (srov. Zach 9,17). Krev, která opíjí a opájí Duchem svatým a která rozvazuje jazyky, aby mohly zpívat a vyprávět o „magnalia Dei“ (Sk 2,11), Božích zázracích.

Protože eucharistie představuje stejnou oběť jako oběť na Kalvárii, obsahuje v sobě sílu omýt jakýkoliv hřích a udělit jakoukoliv milost: ze svaté mše stejně jako z Kalvárie pochází ostatní svátosti, které nás potom vedou k celopalu Ježíše Krista jako ke svému cíli. Ale obyčejná svátost - opakujte ji v apoštolátě - připravená Bohem na odpuštění smrtelných hříchů, není svatá mše, nýbrž svátost pokání. Je to svátost smíření s Bohem a církví prostřednictvím odpuštění hříchů, která musí vyústit v úplnou a upřímnou zpověď - před knězem - ze všech smrtelných hříchů, které

dosud nebyly touto svátostí
odpuštěné. (97)

Důstojně přijímat

Protože eucharistie je projevem a předáváním lásky, vyžaduje prostřednictvím milosti u těch, kteří chtějí přijímat tělo a krev Pána, zjevnou dispozici jednoty s Kristem. „Přemýšlel jsi někdy, jak by ses připravoval na přijetí Pána, kdybys mohl přijímat pouze jednou v životě?

Poděkujme Bohu za to, že se k němu můžeme tak snadno přiblížit. Naším nejlepším díkůvzdáním však bude naše dobrá příprava na jeho přijetí.“ (98)

Pozornost při této přípravě a její kvalita, jak jsem vám již dříve připomínal, závisí na vnitřní vytríbenosti a hloubce dotyčné osoby, zvláště jakou má víru a lásku ke svátostnému Ježíši. „Musíme přijímat Pána v eucharistii tak, jako

přijímáme významné pozemské osobnosti, ba ještě důstojněji - s výzdobou, osvětlením, v novém oblečení...

Zeptáš-li se mě, jakou čistotu, jaké ozdoby a světla mám na mysli, odpovím ti takto: čistotu všech tvých smyslů, ozdoby v podobě všech tvých schopností, světlo v celé tvé duši.“ (99)

Abychom mohli přijímat svátostně Pána, určitě nemusíme čekat, až budeme dokonalí - to bychom čekali stále. Ani není nutné, abychom chyběli na mši svaté, když nemáme ty pravé pocity, nebo že jsme někdy rozptýleni. „Jdi k přijímání. - Není to nedostatek úcty. - Jdi právě dnes, když ses zbavil této mrzutosti.

- Zapomněl jsi, že Ježíš pravil: Nikoliv zdraví, ale nemocní potřebují lékaře?“ (100)

A ještě menší důvod je přestat chodit ke svatému přijímání, když se zdá, že jeho četnost neodpovídá účinku, který by se dal očekávat od Boží velkodušnosti. „Chodit k přijímání každý den po tolik let! - Každý druhý by již byl svatý a já, já jsem stále stejný! - Synu, odpověděl jsem, pokračuj ve svém každodenním přijímání a uvažuj: Jaký bych byl, kdybych nebyl přijímal?“ (101)

Křesťan musí spíše uvažovat, zda toto časté přijímání, které je v církvi již odedávna, je známkou opravdové zamilovanosti, kterému není na překážku ani naše vlastní ubohost. „Apoštolská duše: důvěrnost Ježíše s tebou. Tolik let v jeho blízkosti! Neznamená to pro tebe nic?“ (102)

Když se objeví tyto nebo podobné falešné argumenty, nadešla více než jindy chvíle, kdy vděčně a s důvěrou v Ježíše zaujmeme postoj celníka, který opakujeme při mši svaté:

Domine, non sum dignus!“. Nesmí se zapomenout, že před majestátem a dokonalostí Krista, Boha a Člověka, jsme jako žebráci, kteří nic nemají, že jsme znečištěni leprou pýchy, že vždy nevidíme ruku Boží v událostech kolem nás, a jindy že se nezmůžeme ani na nejmenší gesto před jeho vůlí. Ale toto všechno nás neospravedlňuje, abychom se drželi zpátky; naopak, má nás to povzbudit, abychom mnohokrát opakovali, následujíc příklad našeho Otce: „Chtěl bych tě, Pane, přijmout s takovou čistotou, pokorou a oddaností...“.

Cuius una stilla salvum facere

totum mundum quit ab omni scelere

Poznat účinnou sílu Eucharistie

Těmito slovy se nám opět připomíná vlastnost, která je vlastní eucharistii: „naprostá hojnost“, „přemíra“ božské lásky, která se nám uděluje a stále nabízí. Tato sloka eucharistického

chvalozpěvu se týká části eucharistie usmíření: stačila by jediná kapka krve Bohočlověka, aby se smazaly všechny hříchy lidstva. Ale on chtěl prolít všechnu svou krev. „Jeden z vojáků mu kopím probodl bok a hned vyšla krev a voda (Jan 19,34).“ Krev mezi dávnými národy a do určité míry i dnes symbolizuje znamení života. Jako projev své výslovné vůle odevzdat nám celý svůj život se Kristus rozhodl nešetřit nic ze své krve.

Když rozjímáme o bezvýhradném odevzdání Ježíše za nás, když znovu uvažujeme o tom, že „není možné od sebe oddělovat Krista Bohočlověka a Krista Spasitele“ (103), povzbuzuje nás vědomí, že se nemůžeme spokojit s tím, že se sami chováme jako duše eucharistie: musíme jednat tak, aby se i ostatní rozhodli pro tento způsob života.

Nestačí, aby každá a každý z nás hledal Pána a stýkal se s ním v eucharistii. Musíme se snažit „nakazit“ - v naší apoštolské práci - ostatní ještě více, aby také oni často prožívali toto ničím nenahraditelné přátelství. „Co nejvíce milujte svátostného Ježíše a snažte se, aby ho milovalo co nejvíce duší: pouze tehdy, když vám tato touha naplní vaše duše, budete schopní ji ukázat i ostatním, protože jim dáte to, čím žijete, co vlastníte, čím jste.“ (104)

Když vidíme kolem nás, dokonce i u mnohých katolíků, tuto politováníhodnou lhostejnost, pomysleme naše dcery a synové na to, jak je důležité vysvětlovat ostatním, jaký význam a cenu má mše svatá, s jakými dispozicemi se může a má přijímat Pán, co nás nutí ho jít navštívit ve svatostánku, jak se projevují hodnota a význam „pravidel zbožnosti“ (105).

Zde se nám pro osobní apoštolát
otevívá nevyčerpatelné a plodné pole
působnosti, které nám přinese díky
požehnání Pána mnoho povolání.
Náš milovaný Otec nám to
mnohokrát od začátku opakoval a
svým každodenním chováním
dokazoval. „Abyste plnili vůli Krista
Krále (náš Otec ukazuje těmito slovy
na rozšíření Díla ve světě), je třeba,
abyste žili vnitřním životem: buďte
eucharistickými dušemi, mužnými
dušemi, dušemi modlitby. Protože
pouze tehdy budete plni energie, jak
to vyžaduje duch Díla.“ (106)

Milovat umrtvování a pokání

Aby se z nás staly opravdové
eucharistické duše a duše modlitby,
není možné se vyhýbat obvyklému
spojení s křížem, např.
prostřednictvím umrtvování
aktivního nebo pasivního. Don
Álvaro napsal, že náš Otec se jednou
ptal jedné skupiny jeho dětí: „Co

máme dělat, když si to náš Pán přeje, abychom se stali apoštoly v Opus Dei?“ A okamžitě, energicky a s pevným přesvědčením odpověděl: „Nést v sobě Krista ukřižovaného (...). Pán naslouchá prosbám duší umrtvujících se a kajících se.“ (107) Don Álvaro dospěl k okamžitému závěru, který aplikoval na sebe a na ostatní: „Uvažte, že proto, abychom byli věrní velkému závazku spoluvykupovat s Kristem, musíme v naší duši a našem těle ukřižovat své vášně a žádosti a osobně se tak ztotožnit s naším Pánem Ježíšem Kristem (srov. Gal 5,24). Toto je božský 'paradox', který se musí v každém z nás obnovovat: 'Abychom žili, musíme umřít (Cesta, 187).'" (108)

Právě při eucharistii během oběti Božího Syna získáváme milost a sílu pro ztotožnění se s Kristem na kříži. Nepochybujme o tom: počátek a kořen našeho života umrtvování se

nachází v eucharistické zbožnosti. Jestliže žijeme opravdu - cum gaudio et pace - jako bychom byli přibiti spolu s Kristem na kříž, jestliže se umíme „podrobit, pokořit kvůli Lásce“, jestliže „naše myšlenky, city, smysly a schopnosti, naše slova a skutky“, tedy vše, je z lásky k Panně Marii „důkladně připoutáno“ ke kříži jejího Syna, budeme moci dosvědčit, že jsme autentickými dušemi eucharistie. (109) Eucharistická duše je nutně vždy a zároveň kněžskou duší a konkrétně tehdy, když je člověk stravován touhou po odčinění a posvěcování. Potom má člověk duši „zásadně a zcela eucharistickou“.

(110)

Když bereme vážně skutečnost, že svatá mše je „naše mše, Ježíši“, protože ji slaví Ježíš s každým z nás, protože každý se stává obětí Bohu Otci spojenou s obětí Krista, potom mše trvá celých dvacet čtyři hodin. „Hodně milujte Pána. Mějte velkou

touhu po odčinění a velkou lítost. Je třeba konat dostičinění, především za nás samotné, jak to činí kněz před vystoupením na oltář. Potom my, kteří máme kněžskou duši, proměníme náš den v jednu mši, spojeni s Kristem knězem, a předložíme našemu Otci oběť svatou, která odčiní naše osobní viny a viny všech lidí (...). Stýkejme se s Pánem co nejlépe jak během mše, tak během celého dne.“ (111)

Iesu, quem velatum nunc aspicio,
oro, fiat illud quod tam sitio,
ut te revelata cernens facie,
visu sim beatus tuae gloriae **Horoucí
touha spatřit tvář Krista**

Touto slokou končí chvalozpěv Adoro te devote, kterou stojí za to zde shrnout: Pane, kéž bych tě spatřil! Vskutku logický závěr, neboť eucharistie, „záruka budoucí

slávy“¹¹², nám uděluje předtuchu budoucího života. „Eucharistie je opravdu kousek nebe, které se otvírá nad zemí. Je to paprsek slávy nebeského Jeruzaléma, který proniká mraky našich dějin a vrhá světlo na naše putování.“ (113)

Tento ústřední poklad církve je předzvěstí věčnosti, protože nás proměňuje ve spolustolovníky na „Beránkově večeři“, kde se blahoslavení sytí pohledem na Boha a na Krista (srov. Zj 19,6-10). Z milosti Boží máme již přístup ke stejné skutečnosti, ale ne v plnosti: pouze nedokonale (srov. 1 Kor 13,10-12). Nový život, který jsme dostali křtem a který je povolán k dokonalosti ve slávě, se posiluje a upevňuje svátostí oltářní.

Přijímáním Ježíše ve svátosti svatého přijímání získáváme klid před skutečností smrti a před nejistotou soudu, protože Ježíš nás ujistil: „Kdo

jí mé tělo a pije mou krev, bude mít život věčný, a já ho vzkřísím v poslední den (Jan 6,54).“ „Ten, kdo se živí Kristem v eucharistii, nemusí čekat na život věčný až po smrti: má jej už na zemi jako prvotinu budoucí plnosti, která pojme člověka v jeho úplnosti. V eucharistii totiž dostáváme také záruku tělesného vzkříšení na konci světa.“ (114)
Eucharistická víra a naděje od nás totiž vzdaluje mnohé obavy.

Nejsvětější eucharistie je „ta nejsvětější a nejvýznamnější činnost, jakou my lidé můžeme díky Boží milosti v tomto životě konat: přijmout Tělo a Krev Páně v jistém smyslu znamená odpoutat se od našich pozemských a časných vazeb a být již s Bohem na nebesích, kde nám Kristus setře každou slzu z očí a kde už nebude smrt ani zármutek, nářek ani bolest, protože co dříve bylo, pomine (srov. Sk 21,4).“ (115)

Tato svátost představuje jakoby hranici mezi tímto životem a životem v nebi nejenom proto, že se uděluje umírajícím jako viaticum, ale hlavně proto, že je to Christus passus, už oslavený, který v tomto životě má účast v řádu svátostném, ale podstatně již patří do života nadpřirozeného. Také proto z nás eucharistická zbožnost dělá stále více a více Dílo Boží, vede nás k tomu, že se chováme uprostřed světa jako kontemplativní lidé, neboť prožíváme lásku na zemi i na nebi: „Nežijeme 'mezi' nebem a zemí, protože jsme ze světa. Současně ve světě, a současně v ráji! Když bychom měli popsat, jak má být uspořádán náš život, zatímco jsme 'in hoc saeculo', asi bychom skončili u nějakého vzorce nebo formulky.“ (116)

Záruka věčného života

Spásný plán Boha začíná zde na zemi, která je „předposlední skutečností“, a dovršuje se skutečností, která má přijít, která je věčná. (117) Takto víra obsahuje určitý počátek poznání tváří v tvář, začátek vidění ve slávě a blaženosti. V eucharistii se tíhnutí k životu ve slávě živí především láskou, která pochází ze vzájemného styku. Eucharistická duše touží po tom, aby se mohla otevřeně klanět tomu, kterého adoruje jako skrytého ve Chlebě, protože stálé stýkání se skrytou láskou vzbuzuje nezadržitelnou touhu vlastnit Ho otevřeně. „Uvažuj o Ježíšově nejsvětějším lidství... On ti pak vloží do duše neukojitelný hlad, 'ztřeštěnou' touhu hledět mu do tváře.“ (118)

Takový byl vždy nepokoj svatých, nepokoj, který měl ve svém srdci svatý Josemaría. „Ti, kteří se milují, se chtějí co nejčastěji navštěvovat.

Zamilovaní mají zrak upřený pouze na svého milovaného. Není to tak správné? Lidské srdce už je takové. Lhal bych, kdybych popíral, že mám velkou touhu kontemplovat tvář Ježíše Krista. 'Vultum tuum, Domine, requiram' (Žalm 26,8), budu hledat tvou tvář, Pane. Představuji si, že mám zavřené oči a že až Bůh bude chtít, přijde okamžik, kdy ho spatřím ne 'jako v zrcadle, nejasně...', ale tváří v tvář' (1 Kor 13,12). Ano, mí synové, 'Mé srdce žízní po Bohu, po živém Bohu: Kdy se smím ukázat před Boží tváří?' (Žalm 41,3)" (119)

Tato touha v nás bude růst a budeme ji předávat dál právě díky eucharistické zbožnosti a nakonec nám bude záležet pouze na tom, abychom byli jedno s Kristem, aniž bychom byli od světa oddělení. Naopak, svět budeme ještě více vášnivě milovat srdcem úzce spojeném se srdcem Ježíše Krista. Důvěrné chvíle, patření na Pána v

eucharistii v nás zanechá pevné přesvědčení, že štěstí nespočívá v těch nebo oněch pozemských statcích, které nakonec zestárnou a zaniknou, ale v tom, že budeme žít stále s Ním, protože On je to pravé štěstí, štěstí, které je v této svátosti naším majetkem jako „bezmezný poklad, perla nesmírné ceny“ (120). „Jeden kněz, když podával svaté přijímání, zatoužil zvolat: Zde ti odevzdávám Štěstí!“ (121)

Nejsvětější Panna, žena eucharistie

Tímto zasvěcením - „žena eucharistie“ -, Jan Pavel II předložil církvi příklad Panny Marie jako „školy“ a „učitelky“, která nás má naučit se zastavit v úžasu - to je otevřít se, klanět se, děkovat... - před tajemstvím eucharistie. (122) Ve světle víry tomu velmi dobře rozumíme, protože náš Otec, který tuto zkušenost zakusil, nám

ukazoval, že ve svaté mši „pro své důvěrné spojení s Nejsvětější Trojicí a proto, že je Matkou Krista, jeho těla a krve - Matkou Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka -, zde určitým způsobem spolupůsobí Panna Maria. Počala Ježíše Krista bez přispění muže, jedině mocí Ducha svatého, a dala mu krev, onu krev, kterou obětoval na Golgotě a která se obětuje při mši svaté jako výkupná oběť.“ (123)

Maria pod křížem spojila svou vlastní vnitřní bolest - „Popatřte a hleďte, je-li jaká bolest jako moje“ (Pl 1,12) - s bolestí svého Syna a stala se na Kalvárii Spoluvykupitelkou. Ona samotná je „přítomna s církví a jako její Matka v každé naší eucharistické slavnosti“ (124), spolupracuje se Synem na šíření - Prostřednice všech milostí! - nekonečné, posvěcující síly Nejsvětější oběti po celém světě, která má vyvrcholení v Ježíši a v nikom jiném.

Mí synové a mé dcery, pokud se stane, že se střetneme s Dismasem, dobrým lotrem, a s apoštolem Tomášem, proč se neobrátit na Marii, abychom lépe poznali svátostného Ježíše, měli k němu větší lásku, abychom se od něho učili a napodobovali ho, abychom „se k němu dobře chovali“? V této velice osobní práci, která nás neustále vnitřně obnovuje a naplňuje touhou po svatosti a k apoštolátu, si pomáhejme kontemplací tajemství svatého růžence. Začněme tajemstvím zvěstování, ve kterém Panna Maria bezpodmínečně přijímá ve svém přečistém lůně Vtělené slovo, a pokračujme až k tajemství jejího korunování, když ji Bůh přijímá s tělem i duší ve slávě a korunuje ji jako Královnu, Matku a Naši Paní.

„Jdeme k Ježíši a 'vracíme se' k němu skrze Marii.“ (125) Prosme naši Matku, aby nás vždy brala za ruku,

zvláště v tomto Roce eucharistie, abychom opakovali svátostnému Ježíši slovy i skutky: „Klaním se ti, miluji tě!“ Adoro te devote! A přitom naslouchejme našemu milovanému Otci, který nás vybízí: „Vzývejte Marii a Josefa, protože oni jsou určitým způsobem přítomni ve svatostánku, stejně jako byli v Betlémě a v Nazaretě (...). Nezapomeňte!“ (126)

S láskou vám žehná

váš Otec

+ Javier

V Římě 6. října 2004 ve druhém roce svatořečení svatého Josemaríi.

Poznámky:

1: II. vatikánský koncil, dekret Presbyterorum ordinis, n. 5

2: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 87, srov. II. Vatikánský koncil, Dogm.

konstituce Lumen gentium, n. 11;
dekret Presbyterorum ordinis, n. 14

3: Tridentský koncil, ses. XIII, Dekret
o posvátné eucharistii, kán. 1 (Denz.
1651)

4: Srov. tamtéž, kán. 2 (Denz. 1652)

5: Sv. Josemaría, Cesta, n. 538

6: Sv. Josemaría, Poznámky z
meditace, 14. 4. 1960

7: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 83

8: Srov. tamtéž, 84

9: Sv. Jan Chrysostom, Kázání k
evangelium sv. Matouše, 82, 4 (PG 58
743)

10: Srov. Cesta, nn. 269, 537, 554;
Výheň, nn. 831, 991; Jít s Kristem, n.
151

11: Sv. Josemaría, Cesta, n. 267

- 12: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 84
- 13: Tamtéž
- 14: Sv. Josemaría, Homilie, Kněz pro věčnost, 13. 4. 1973
- 15: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 64
- 16: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, říjen 1972
- 17: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 90
- 18: Srov. Sv. Tomáš Akvinský, Suma teologie, II-III, q. 84, a. 2; sv. Jan z Damašku, O pravé víře, 4, 12 (PG 94, 1133)
- 19: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 4. 4. 1970
- 20: Sv. Josemaría, Cesta, nn. 539, 538, srov. Brázda, nn. 685, 686; Výheň, n. 887
- 21: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 161

22: Sv. Josemaría, Poznámky z meditace, 14. 4. 1960

23: „Lauda, Sion, Salvatorem, / lauda ducem et pastorem / in hymnis et canticis. / Quantum pote, tantum aude: / quia maior omni laude, / nec laudare sufficis“ (Římský misál, Slavnost Těla a Krve Kristovy, Sekvence Lauda Sion)

24: Sv. Josemaría, Výheň, n. 838, srov. nn. 832, 837

25: Sv. Josemaría, Výheň, n. 824

26: Sv. Josemaría, Brázda, n. 818

27: Sv. Josemaría, Cesta, n. 533

28: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 151

29: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 156

30: Sv. Josemaría, Homilie Kněz pro věčnost, 13. 4. 1973

31: Římský misál, Slavnost Těla a Krve Kristovy, Sekvence Lauda Sion

32: Sv. Josemaría, Dopis 28. 3. 1973, n. 7

33: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 153

34: Tridentský koncil, ses. XIII: Dekret o posvátné eucharistii, kap. 4 (Denz. 1642)

35: Pavel VI, Víra Božího lidu, 30. 6. 1968, srov. Jan Pavel II, Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 15

36: Srov. např. Pius XII., Litt. enc. Prostředník Boží, 20. 11. 1947; Pavel VI., Litt. enc. Tajemství víry, 3. 9. 1965; Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003; Katechismus katolické církve, nn. 1322-1419

37: Srov. II. Vatikánský koncil, Dogm. konstituce Dei verbum, n. 10

- 38: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 84
- 39: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 109
- 40 : Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 6
- 41: Sv. Josemaría, Dopis 28. 3. 1973,
n. 10
- 42: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 80
- 43: Tamtéž, n. 6
- 44: Srov. Sv. Josemaría, Brázda, n.
817
- 45: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 155
- 46: Tridentský koncil, ses. XXII,
Doktrína o Nejsvětější oltářní oběti,
kap. 2 (Denz. 1743)
- 47: Jan Pavel II., Litt. enc. O
eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17.
4. 2003, n. 12

- 48: Tridentský koncil, ses. XXII,
Dekret o posvátné eucharistii, kap. 7
(Denz. 1647)
- 49: Sv. Josemaría, Cesta, n. 533
- 50: Tamtéž
- 51: Svatý Tomáš Akvinský, Traktát 4 o
víře
- 52: Tamtéž
- 53: Sv. Josemaría, Dopis 24. 3. 1931,
n. 61
- 54: Sv. Josemaría, Homilie Kněz pro
věčnost, 13. 4. 1973
- 55: Sv. Josemaría, Cesta, n. 509
- 56: Sv. Josemaría, Výheň, n. 887
- 57: Sv. Josemaría, Výheň, n. 556
- 58: Sv. Josemaría, Křížová cesta, XII.
zastavení, n. 4
- 59: Sv. Josemaría, Cesta, n. 876

- 60: Sv. Josemaría, Boží přátelé, n. 232
- 61: Tamtéž
- 62: Sv. Josemaría, Výheň, n. 827
- 63: Sv. Josemaría, Dopis 28. 3. 1973, n. 7
- 64: Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 14
- 65: Sv. Josemaría, Křížová cesta, V. zastavení
- 66: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 25. 6. 1972
- 67: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 9. 4. 1937
- 68: Sv. Josemaría, Boží přátelé, nn. 301-303
- 69: Sv. Josemaría, Boží přátelé, n. 249
- 70: Sv. Josemaría, Výheň, n. 835

71: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 154

72: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 129

73: Sv. Josemaría, Homilie Kněz pro věčnost, 13. 4. 1973

74: Sv. Josemaría, Výheň, n. 542

75: Sv. Josemaría, Cesta, n. 23

76: Sv. Josemaría, Brázda, n. 688

77: Pius XII., Litt. enc. Prostředník Boží, 20. 9. 1947, 20

78: Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 12, srov. Tridentský koncil, ses. 22, Doktrína o Nejsvětější oltářní oběti, kap. 2 (Denz. 1743)

79: Katechismus katolické církve, n. 1364

80: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 22. 5. 1970

81: Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 11

82: Sv. Josemaría, Poznámky z meditace, 14. 4. 1960

83: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, nn. 86-87

84: Sv. Josemaría, Výheň, n. 541

85: Srov. Jít s Kristem, nn. 88-91

86: Sv. Josemaría, Výheň, n. 69

87: Římský misál, Slavnost Těla a Krve Kristovy, Sekvence Lauda Sion

88: Sv. Tomáš Akvinský, Suma teologie, III, q. 79, a. 1

89: Sv. Lev Veliký, Homilie 12 o umučení Páně, 7 (PL 54, 357)

90: Katechismus katolické církve, n. 1396

- 91: Efezský koncil, rok 431 (Denz. 262)
- 92: Sv. Josemaría, Boží přátelé, n. 296
- 93: Sv. Josemaría, Poznámky z meditace, 19. 3. 1975
- 94: Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer, n. 123
- 95: Sv. Josemaría, Křížová cesta, XI. zastavení, n. 4
- 96: II. Vatikánský koncil, Dogm. konstituce Lumen gentium, n. 3
- 97: Srov. Jan Pavel II., Apošt. exhortace Reconcilatio et paenitentia, 2. 12. 1984, n. 31, I.
- 98: Sv. Josemaría, Výheň, n. 828
- 99: Sv. Josemaría, Výheň, n. 834
- 100: Sv. Josemaría, Cesta, n. 536
- 101: Tamtéž, n. 534

102: Tamtéž, n. 321

103: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 122

104: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 4. 4. 1970

105: Sv. Josemaría, Cesta, n. 541

106: Sv. Josemaría, Instrukce, 1. 4. 1934, n. 3

107: Zaznamenané donem Álvarem, Dopis, 16. 6. 1978

108: Tamtéž

109: Tamtéž

110: Sv. Josemaría, Výheň, n. 826

111: Sv. Josemaría, Poznámky z přednášky, 6. 10. 1968

112: II. Vatikánský koncil, Konst. Sacrosanctum Concilium, n. 47

113 Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 19

114 Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 18

115: Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer, n. 113

116: Sv. Josemaría, Poznámky z meditace, 27. 3. 1975

117: Srov. Jan Pavel II., Litt. enc. Evangelium života, 25. 3. 1995, n. 2

118: Sv. Josemaría, Křížová cesta, VI. zastavení, n. 2

119: Sv. Josemaría, Poznámky z meditace, 25. 12. 1973

120: Sv. Josemaría, Cesta, n. 432

121: Sv. Josemaría, Výheň, n. 267

122: Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, nn. 53-58

123: Sv. Josemaría, Jít s Kristem, n. 89

124: Jan Pavel II., Litt. enc. O eucharistii a jejím vztahu k církvi, 17. 4. 2003, n. 57

125: Sv. Josemaría, Cesta, n. 495

126: Sv. Josemaría, Poznámky zapsané během rozhovoru, 6. 6. 1974

6. října 2004

---

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
pastyrsky-list-k-roku-eucharistie/](https://opusdei.org/cs-cz/article/pastyrsky-list-k-roku-eucharistie/)
(30.03.2026)